

Rolnummer 5622
Arrest nr. 100/2014 van 10 juli 2014

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 162, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, gesteld door de Correctionele Rechtbank te Gent.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters A. Alen en J. Spreutels, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul, F. Daoût, T. Giet en R. Leysen, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter A. Alen,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij vonnis van 25 maart 2013 in zake het openbaar ministerie tegen L. V.D.P. en anderen, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 2 april 2013, heeft de Correctionele Rechtbank te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schenden, rekening gehouden met de in het overwegend gedeelte vermelde overwegingen [...], de bepalingen van artikel 162, lid 2 Sv., het in de artikelen 10 en 11 van de Grondwet vervatte beginsel van de niet-discriminatie, in zoverre zij de correctionele rechtbank ertoe verplichten de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, te veroordelen in alle kosten gemaakt door de Staat en de beklaagde, wanneer die partij het strafonderzoek heeft geopend door middel van een klacht met burgerlijke partijstelling, en dus in zoverre zij die burgerlijke partij het recht ontnemen om argumenten aan te voeren die de rechter ervan kunnen overtuigen haar van alle of een deel van de voormelde kosten te ontheffen, terwijl het Hof van Assisen overeenkomstig artikel 350 Sv. wel steeds over een beoordelingsbevoegdheid beschikt om de burgerlijke partij al dan niet in de kosten te veroordelen wanneer zij in het ongelijk wordt gesteld ? ».

De Ministerraad, bijgestaan en vertegenwoordigd door Mr. S. Ronse en Mr. M. Gees, advocaten bij de balie te Kortrijk, heeft een memorie ingediend.

Bij beschikking van 5 februari 2014 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 4 maart 2014, na de Ministerraad te hebben uitgenodigd, in een uiterlijk op 27 februari 2014 in te dienen aanvullende memorie, te antwoorden op de volgende vraag :

« Heeft het verval van de strafvervolgning ten gevolge van het overlijden van één van de beklaagden al dan niet een weerslag op de beoordeling van de bestaanbaarheid van de in het geding zijnde bepaling met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet ? ».

De Ministerraad heeft een aanvullende memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 4 maart 2014 :

- is verschenen : Mr. D. Smets, advocaat bij de balie te Kortrijk, *loco* Mr. S. Ronse en Mr. M. Gees, voor de Ministerraad;
- hebben de rechters-verslaggevers E. Derycke en J.-P. Snappe verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. De feiten en rechtspleging in het bodemgeschied

Op 3 oktober 2006 dienen A. D.G. en zijn kinderen E. D.G. en F. D.G. klacht met burgerlijke partijstelling in bij de onderzoeksrechter tegen « de geneesheren en het verplegend personeel van de Spoedopname en Psychiatrie van het A.Z. Maria Middelaars te Gent », naderhand geïdentificeerd als L. V.D.P. en S.R. In hun klacht verwijten zij de bovengenoemde personen « onopzettelijke doodslag en schuldig verzuim in de periode van 31 juli 2006 tot 7 augustus 2006 met de dood van hun echtgenote, respectievelijk moeder M.W., tot gevolg ».

De Correctionele Rechtbank te Gent heeft op 25 maart 2013 beslist dat ten aanzien van de eerste beklaagde de strafvordering is komen te vervallen gelet op zijn overlijden en dat de tweede beklaagde wordt ontslagen van rechtsvervolgung. In hetzelfde vonnis worden de gerechtskosten begroot op 7 989,08 euro.

Omdat de burgerlijke partijen in het ongelijk worden gesteld, zouden zij, volgens de verwijzende rechter, overeenkomstig artikel 162, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, in beginsel dienen te worden veroordeeld tot alle gerechtskosten. De verwijzende rechter stelt zich echter vragen aangaande het al dan niet discriminerend karakter van artikel 162, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, omdat in artikel 350 van het Wetboek van strafvordering het hof van assisen altijd een beoordelingsbevoegdheid heeft om de burgerlijke partij al dan niet in de kosten te veroordelen, wanneer die in het ongelijk worden gesteld.

Daarop stelt de Correctionele Rechtbank de bovenvermelde prejudiciële vraag.

III. In rechte

- A -

A.1. Allereerst verwijst de Ministerraad naar de wetshistoriek en naar de parlementaire voorbereiding van artikel 162 van het Wetboek van strafvordering.

A.2. In hoofdde betoogt de Ministerraad dat de te vergelijken categorieën van personen niet vergelijkbaar zijn. Er is immers sprake van onderscheiden categorieën van misdrijven; het hof van assisen buigt zich over misdaden, de correctionele rechtbank is bevoegd voor wanbedrijven en gecorrectionaliseerde misdaden en de politierechtbank is bevoegd voor overtredingen en gecontraventionaliseerde wanbedrijven. De behandeling van die onderscheiden misdrijven brengt een andere finaliteit met zich mee die op verschillende gebieden, zowel bij de toepassing van de strafwet als bij de strafprocedure, haar doorwerking kent. Daarnaast heeft het Hof in zijn arresten nrs. 27/91, 9/91 en 68/92 geoordeeld dat het verschillend behandelen van misdrijven in beginsel geen inbreuk uitmaakt op het gelijkheidsbeginsel.

Als besluit kan worden gesteld dat, hoewel de finaliteit van de strafvordering in strafzaken en criminele zaken in wezen dezelfde is, te weten de vordering gericht op de bestraffing van de vermeende dader, dient te worden gewezen op het feit dat de gevolgen ervan voor de burgerlijke partij fundamenteel verschillend zijn. De behandeling voor het hof van assisen gaat *ab initio* en per definitie gepaard met gerechtskosten die van een geheel andere orde van grootte zijn dan die bij de correctionele rechtbank. Volgens de Ministerraad heeft de wetgever dan ook terecht een onderscheid gemaakt tussen, enerzijds, de strafvordering die middels burgerlijke partijstelling of rechtstreekse dagvaarding voor de correctionele rechtbank aanhangig wordt gemaakt, en anderzijds, de strafvordering die middels burgerlijke partijstelling aanhangig wordt gemaakt bij het hof van assisen.

A.3. Voor zover het Hof zou menen dat de te vergelijken categorieën van personen vergelijkbaar zijn, merkt de Ministerraad op dat de in het geding zijnde regeling een wettig doel nastreeft, namelijk het vermijden dat het slachtoffer ervan zou kunnen afzien zich burgerlijke partij te stellen uit vrees om tot aanzienlijke kosten te worden veroordeeld wanneer de beklaagde wordt vrijgesproken, en ervoor te zorgen dat de burgerlijke partij die de openbare vordering in niet-criminele zaken zelf op gang heeft gebracht en in het ongelijk wordt gesteld, tot de kosten zou worden veroordeeld, die per definitie niet van dezelfde orde van grootte zijn als de gerechtskosten bij een assisenproces, en te vermijden dat de Staat wordt geconfronteerd met nutteloze uitgaven. Die doelstelling van de in het geding zijnde bepaling blijkt duidelijk uit de parlementaire voorbereiding.

De wetgever heeft bewust een onderscheid gemaakt tussen de kostenregeling in strafzaken, enerzijds, en de kostenregeling in criminele zaken, anderzijds.

Vervolgens meent de Ministerraad dat het onderscheid in behandeling berust op een objectief en pertinent criterium. Immers, het is net de aanzienlijke hoogte van de kosten in criminele zaken die de wetgever ertoe heeft aangezet middels artikel 350 van het Wetboek van strafvordering de mogelijkheid te laten aan de rechter om al dan niet over te gaan tot het veroordelen van de in het ongelijk gestelde burgerlijke partij in de kosten.

Ten slotte kan, volgens de Ministerraad, niet worden ontkend dat het verschil in behandeling evenredig is. De strafvordering gevoerd voor het hof van assisen is dermate uitzonderlijk en gaat per definitie gepaard met dermate hoge kosten, dat een afwijkende regel aangewezen is. De wetgever wilde de burgerlijke partijen financieel verantwoordelijk maken, zodat zij geen misbruik zouden maken van het recht dat artikel 4 van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering hun toekent. Het op gang brengen van een openbare vordering moet immers een prerogatief blijven dat in hoofdzaak toekomt aan het openbaar ministerie.

- B -

B.1. De prejudiciële vraag heeft betrekking op artikel 162, tweede lid, van het Wetboek van strafvordering, dat op het ogenblik van de prejudiciële vraagstelling bepaalde :

« De burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, kan worden veroordeeld in de kosten jegens de Staat en jegens de beklaagde of in een gedeelte ervan. Zij wordt veroordeeld in alle kosten door de Staat en door de beklaagde gemaakt, wanneer zij het initiatief tot de rechtstreekse dagvaarding heeft genomen of wanneer een onderzoek is geopend ten gevolge van haar optreden als burgerlijke partij. De kosten worden door het vonnis bepaald ».

Die bepaling is van toepassing op de politierechtbanken, de correctionele rechtbanken en in hoger beroep, op grond van de artikelen 194 en 211 van hetzelfde Wetboek.

B.2. Het Hof wordt ondervraagd over het verschil in behandeling dat ten aanzien van de door de Staat en de beklaagde gemaakte kosten bestaat onder de burgerlijke partijen die in het ongelijk worden gesteld, naargelang de strafvordering, na klacht met burgerlijke partijstelling voor de onderzoeksrechter, wordt gebracht voor de correctionele rechtbank, dan wel het hof van assisen, waarbij enkel het hof van assisen, overeenkomstig artikel 350 van het Wetboek van strafvordering, over een beoordelingsbevoegdheid beschikt om de burgerlijke partij al dan niet in de kosten te veroordelen.

B.3. De strafrechter beschikt in principe over een beoordelingsbevoegdheid inzake de tenlastelegging van alle of een gedeelte van de door de Staat of de beklaagde gemaakte kosten aan de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld.

Wanneer evenwel die burgerlijke partijstelling plaatshad voor de onderzoeksrechter, terwijl de strafvordering nog niet bij hem aanhangig was gemaakt (artikel 63 van het Wetboek van strafvordering), of door rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter (artikel 64, tweede lid, en artikel 145 van hetzelfde Wetboek), was de rechter ertoe gehouden die kosten ten laste te leggen van de burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, zonder dat hij daarbij over een beoordelingsbevoegdheid beschikte, behalve wanneer de zaak werd doorverwezen naar het hof van assisen.

B.4.1. Artikel 162 van het Wetboek van strafvordering is, met ingang van 10 mei 2014, gewijzigd bij artikel 2 van de wet van 2 april 2014 tot wijziging van artikel 162 van het Wetboek van strafvordering. Thans bepaalt artikel 162 van het Wetboek van strafvordering :

« De burgerlijke partij die in het ongelijk wordt gesteld, kan worden veroordeeld in de kosten jegens de Staat en jegens de beklaagde of in een gedeelte ervan. Zij kan worden veroordeeld in alle, dan wel een deel van de kosten door de Staat en door de beklaagde gemaakt, wanneer zij het initiatief tot de rechtstreekse dagvaarding heeft genomen of wanneer een onderzoek is geopend ten gevolge van haar optreden als burgerlijke partij. De kosten worden door het vonnis bepaald ».

B.4.2. Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 2 april 2014 blijkt dat het de bedoeling van de wetgever was de onbillijkheid van de voorheen van toepassing zijnde regeling te temperen.

« Momenteel zal een slachtoffer dat zich burgerlijke partij stelt om te verhinderen dat het gerecht indommelt boven zijn dossier, worden veroordeeld in de kosten van deskundigenonderzoek als het gerecht er niet in slaagt de schuldige te arresteren.

Uiteraard kan het gerecht niet alle kosten van deskundigenonderzoek op zich nemen, vooral als de deskundigenonderzoeken de hoedanigheid van slachtoffer van de burgerlijke partij in twijfel trekken. Het is echter evenmin toelaatbaar dat een slachtoffer (van verkrachting, bijvoorbeeld) dat een klacht indient en zich burgerlijke partij stelt, de kosten van deskundigenonderzoek moet betalen die noodzakelijk zijn (aangezien ze werden aanvaard door de onderzoeksrechter) als Justitie er niet in slaagt de schuldige te vinden. [...]

Door artikel 162 van het Wetboek van strafvordering te wijzigen, zal een beoordelingsbevoegdheid aan de rechter worden gelaten, die dan naar gelang van de omstandigheden van de zaak kan beslissen of het slachtoffer de gemaakte kosten al dan niet moet dragen » (*Parl. St.*, Kamer, 2012-2013, DOC 53-2675/001, pp. 4-5).

B.5. De zaak dient te worden teruggezonden naar het verwijzende rechtscollege, opdat dit de zaak opnieuw kan beoordelen in het licht van het nieuwe artikel 162 van het Wetboek van strafvordering en kan oordelen of een prejudiciële vraag nog nodig is.

Om die redenen,

het Hof

zendt de zaak terug naar het verwijzende rechtscollege.

Aldus gewezen in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op 10 juli 2014.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

A. Alen